

Nr 171

Av herrar **Nordgren** och **Magnusson** i Borås, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.*

Befolkningsutvecklingen medför, att vi under de närmaste åren kommer att ha ett betydligt större antal ungdomar i de åldrar, där yrkesutbildning erfordras, än tidigare. Åldersgruppen 15—19 år ökar för närvarande med varje år och man kan räkna med att denna grupp 1960 kommer att omfatta närmare 600 000 ungdomar. Ett stort antal ungdomar har under de senaste åren sökt sig till yrkesskolor för att erhålla yrkesutbildning, men många har på grund av platsbrist måst avvisas.

Därest procentuellt sett lika många ungdomar i fortsättningen skulle önska erhålla yrkesutbildning, kommer anspråken genom de ökade ungdomsgrupperna automatiskt att bli större beträffande de skolor, företag etc., som utbildar lärlingar. Det kan också väntas, att en allt större del av ungdomskullarna kommer att önska yrkesutbildning, vilket i ännu högre grad än tidigare kommer att skärpa anspråken på yrkesskolor och företag.

Den allmänna utvecklingen inom speciellt industrien medför allt större behov av kvalificerad personal. Detta innebär även, att anspråken på yrkesutbildningens kvalitet stiger. Yrkesutbildningsfrågan har aktualiserats under 1958 och speciellt under den senare hälften av året i samband med den stigande arbetslösheten. Det har visat sig, att det är lättare att placera arbetskraft, som erhållit en ordentlig yrkesutbildning. Riktigheten av detta bestyrkes bland annat genom de medel, som anslagits till omskolningskurser för arbetslösa.

I sammanhanget kan även erinras om utbyggandet av enhetsskolan. I och med införandet av det nionde skolåret kommer anspråken på plats i yrkesskolor att stiga därigenom, att åtskilliga av dem, som väljer 9 y, önskar erhålla utbildning under 9 y-året vid en yrkesskola.

En möjlighet att möta kravet på utbildningsplatser är att i ökad utsträckning bygga yrkesskolor av olika slag. Man får dock icke glömma, att de stora ungdomskullarna når sin kulmen i mitten på 1960-talet. Det bör därför undersökas, om det icke finns andra, snabbare och billigare vägar att ge ungdomarna möjlighet till yrkesutbildning än att bygga särskilda yrkesskolor. Det är också viktigt, med hänvisning till vad ovan sagts om nionde

skolåret, att de elever, som genomgått 9 y, verkligen får möjlighet att efter skoltidens slut fortsätta sin utbildning i det yrke, vari de erhållit undervisning under nionde skolåret.

Under åttonde huvudtiteln, (275) 24, i statsverkspropositionen upptages anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. Dessa statsbidrag utgår med ett grundbidrag å 1 500 kronor. Vidare kan läromästaren, hantverksmästaren, erhålla ett tillägg å 1 000 kronor, om han låter lärlingen under lärotiden med betald lön deltaga i kompletterande teoriundervisning minst 320 timmar vid yrkesskola, som står under överinseende av kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning. Antalet bidragsrum till hantverksmästare har stigit från 300 1950/51 till 900 1958/59, och enligt det framlagda förslaget kan man räkna med att antalet bidragsrum budgetåret 1959/60 kommer att vara 1 050. Antalet kan inte helt fixeras på grund av en föreslagen sammanslagning av dessa bidrag och bidrag till främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.

Det är angeläget att yrkesutbildningens resurser snabbt ökas. En möjlighet härtill synes oss vara att stimulera hantverksmästarna till att i ökad utsträckning antaga lärlingar. En dylik stimulans kan lämpligen ges genom en ökning av bidragens storlek liksom genom slopandet av någon övre gräns beträffande bidragens antal.

Vi framförde ovan som ett önskemål, att ökningen av resurserna för yrkesutbildning borde ske på billigaste sätt. Utbildningen av lärlingar hos hantverksmästare sker i mästarnas verkstadslokaler, varvid användes mästarnas egna maskiner, material o. s. v. Detta betyder med andra ord, att staten icke behöver placera några medel i fasta investeringar, exempelvis i yrkesskolebyggnader, maskiner etc. En normal investering per lärlingsplats vid en central verkstadsskola torde försiktigt räknat uppgå till mellan 20 000 och 30 000 kronor, inklusive maskinutrustning. Genomsnittligt torde varje plats komma att kosta cirka 25 000 kronor. Genom statsbidragen för lärlingsutbildning hos hantverksmästare behöver staten som ovan nämnts icke på detta sätt binda kapital, eftersom hantverksmästarnas egna anläggningar står till förfogande.

Det kan även finnas anledning att analysera kostnaderna per lärling vid exempelvis de centrala verkstadsskolorna. Utbildningskostnaden är icke låg. Den varierar givetvis från skola till skola men torde uppgå till minst 4 000 à 5 000 kronor per lärling och år. Till denna summa bör vid beräkningen läggas den räntekostnad, som staten åsamkas för fasta platser vid yrkesskolor. Om man räknar med en räntefot på 4 procent innebär detta, om man utgår ifrån den ovan beräknade kostnaden av 25 000 kronor per plats, 1 000 kronor per år.

I relation till de kostnader, som här ovan redovisats för utbildning av lärlingar vid särskilda yrkesutbildningsanläggningar, kan sättas de ovan nämnda statsbidragen för utbildning hos hantverksmästare. En samman-

ställning av siffrorna visar, att bidragen till hantverksmästare ur statens synvinkel är ett billigt sätt att främja lärlingsutbildningen. Det är dessutom ett system, som snabbt kan byggas ut, vilket är viktigt icke minst för närvarande, när ungdomsarbetslösheten är ett stort problem.

Kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning har i sina petita framhållit, att inom hantverket och den mindre industrien finns betydande utbildningsresurser, som det gäller att taga vara på, ett konstaterande som är fullständigt riktigt. Man får dock icke glömma, att lärlingen åsamkar hantverksmästaren kostnader. Lärlingens bidrag till produktionen är litet, och han fordrar en hel del tillsyn. Vidare skall man inte glömma sådana kostnader som maskinslitage, materialförluster etc.

Bidraget till en hantverksmästare är som nämnts 1 500 kronor per lärling och utanordnas med 800 kronor efter första läroåret, 400 kronor efter andra läroåret och 300 kronor efter utbildningstidens slut, d. v. s. fullt bidrag utgår endast vid en minst 3-årig utbildning. Detta innebär, att bidraget i genomsnitt är 500 kronor per år. Ett dylikt bidrag är förhållandevis alltför lågt med hänsyn till de omkostnader en hantverksmästare åsamkas i samband med yrkesutbildningen. Det är dessutom synnerligen lågt, om man jämför med de medel det allmänna lägger ned på yrkesutbildning andra vägar.

Med hänvisning till ovanstående resonemang vill vi föreslå, att riksdagen, i enlighet med vad kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning anfört i sina petita, måtte höja grundbidraget från det angivna 1 500 kronor till 2 000 kronor för en fullständig yrkesutbildning om minst tre år, samtidigt som kurstillägget höjes till 1 200 kronor.

Även om denna höjning skulle medföra ökade statsutgifter är den i verkligheten skenbar, då yrkesutbildningen hos hantverksmästare är billigare för staten än yrkesutbildningen vid yrkesskolor. Vidare är en utgift i detta sammanhang väl motiverad med tanke på den ökade produktion, som denna utbildade arbetskraft kan komma att tillföra landet.

Vi anser det vara i landets intresse, att så många ungdomar som möjligt nu bereds tillfälle att snabbt påbörja sin yrkesutbildning. Åtgärder syftande härtill är av speciellt värde för närvarande, eftersom de är ett effektivt medel i bekämpandet av arbetslösheten. Arbetsförmedlingarnas statistik för höstmånaderna under de tre senaste åren visar en kontinuerlig stegring av antalet arbetslösa ungdomar under 18 år. 1958 uppgick siffran för enbart arbetslösa ungdomar till över 6 000. De här föreslagna åtgärderna är speciellt ägnade att bekämpa denna ungdomsarbetslöshet. Det är därför angeläget, att så många ungdomar som möjligt bereds tillfälle till denna utbildning, och vi vill därför föreslå, att antalet bidragsrum höjes från det av departementschefen föreslagna 1 200 till 2 000. Vi är införstådda med att en dylik ökning kan synas stor, men vi anser en ökning av antalet bidrag vara väl motiverad med hänsyn till den omedelbara effekt

de ovan föreslagna åtgärderna kommer att medföra beträffande ungdomsarbetslösheten.

Vi får därför hemställa,

att riksdagen måtte *dels* fastställa, att hantverksmästare, som åtager sig utbildning av lärlingar, erhåller ett statsbidrag å 2 000 kronor för en fullständig utbildning om minst tre år samt ett kurstillägg å 1 200 kronor, därest lärlingen erhåller ledighet för att å betald arbetstid genomgå teoretisk utbildning,

dels besluta, med hänsyn till den rådande arbetslösheten bland ungdomarna, att antalet bidragsrum till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. fastställas till 2 000, samt

dels besluta, att de ökade bidrag, som detta föranleder utöver det redan anslagna beloppet å 1 690 000 kronor till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare med flera, måtte täckas genom ianspråktagande av medel under femte huvudtiteln: »För arbetslöshetens bekämpande».

Stockholm den 27 januari 1959

Hans Nordgren

Tage Magnusson

i Borås
